

Ελίφ Σαφάκ: «Η ουσία της Ιστανμπούλ είναι θηλυκή»

Alexandra Schwartzbrod

Next-Libération, 24.01.2020

Μία συνάντηση με την Ελίφ Σαφάκ που ζει στο Λονδίνο, επ' ευκαιρία της κυκλοφορίας του βιβλίου της *Δέκα λεπτά και 38 δευτερόλεπτα σε τούτο τον παράξενο κόσμο*.

Η Ελίφ Σαφάκ πήρε το ρίσκο να μας βυθίσει, από τη δεύτερη κιόλας σελίδα του νέου μυθιστορημάτος της, "κάπου στα περίχωρα της Ιστανμπούλ, μπροστά από ένα σκοτεινό και υγρό γήπεδο ποδοσφαίρου, στο βάθος ενός μεταλλικού κάδου σκουπιδιών με σκουριασμένες λαβές και ξεφλουδισμένη μπογιά". 'Ενας κάδος σκουπιδιών δεν είναι κάτι το πολύ

συνηθισμένο. Και το περιεχομένο του ακόμη λιγότερο, που τυχαίνει να είναι μια γυναίκα "ενός μέτρου εβδομήντα συν τα είκοσι εκατοστά του τακουριού στα μοβ σανδάλια που είχε ακόμα στα πόδια της". Και δεν τα έχουμε δει ακόμη όλα: αυτή η γυναίκα μόλις πέθανε, δολοφονήθηκε από κακοποιούς, αλλά ο εγκέφαλός της είναι ακόμα ενεργός. Θα λειτουργεί για 10 λεπτά και 38 δευτερόλεπτα σε αυτόν τον παράξενο κόσμο, όπως το λέει κι ο τίτλος, σ' αυτό το ενδιάμεσο που χωρίζει τη ζωή από το θάνατο και που θα επιτρέψει στο θύμα, σε μια πολύ πρωτότυπη αντίστροφη μέτρηση, να επαναφέρει την ύπαρξή της και τα διάφορα δράματα που την οδήγησαν από μια μικρή πόλη της Ανατολίας σε αυτά τα προάστια της Κωνσταντινούπολης, σε αυτό τον κάδο. Με αυτή την έννοια, το μυθιστόρημα μπορεί να συγκριθεί με τις Χίλιες και μία Νύχτες: πώς να διηγηθείς τη ζωή σου ώστε να καθυστερήσει περισσότερο η στιγμή του θανάτου.

Η γυναίκα αυτή, μία πόρνη με το όνομα Tequila Leila, εκτός από κόκκινο νήμα του μυθιστορήματος, είναι και η ηρωίδα του. Άλλο τόσο όμως είναι και η Κωνσταντινούπολη και μαζί της όλες όσες απορρίπτει η τουρκική κοινωνία και που κάποια μέρα θα βρεθούν στο βάθος ενός ανώνυμου τάφου στο νεκροταφείο των ξεχασμένων. Κλείνοντας αυτό το υπέροχο μυθιστόρημα, λυπηρό όσο και χαρούμενο, που πάλλεται από ποίηση και βρίθει από θρύλους, δεν γίνεται να μην θυμηθούμε κι ένα άλλο βιβλίο, το *Υπουργείο της Ανώτατης Ευτυχίας*, της Ινδής Arundhati Roy, όπου το νεκροταφείο γίνεται τόπος ζωής και οι παρίες ήρωες της καθημερινότητας.

Έχετε εμπνευστεί από τις *Χίλιες και μία Νύχτες* για να γράψετε αυτό το μυθιστόρημα;

Όχι, αλλά πάντα αισθάνομαι κοντά στη Μέση Ανατολή, η οποία παραμένει μία πηγή έμπνευσης. Μου αρέσει η ιδέα να είμαι μια γέφυρα μεταξύ των δύο πολιτισμών, του δυτικού και του ανατολικού. Ίσως επειδή ανατράφηκα από δύο γυναίκες, τη μητέρα μου και τη γιαγιά μου, που μου διηγούνταν ένα σωρό ιστορίες από την Ανατολή.

Πως συλλάβατε την ιδέα αυτή των μερικών λεπτών ζωής που υφίστανται μετά το θάνατο;

Ενδιαφερόμουν πάντα για την ιατρική και ιδιαίτερα για το τι συμβαίνει μετά το θάνατο. Μελέτες στον Καναδά απέδειξαν ότι η εγκεφαλική δραστηριότητα συνεχίζεται για δέκα λεπτά μετά το θάνατό μας. Ήθελα να καταλάβω τι συμβαίνει στον εγκέφαλο όταν το σώμα αρχίζει να σβήνει. Για έναν μυθιστοριογράφο, είναι κάτι το καταπληκτικό! Και η ίδια η δομή του μυθιστορήματος, με την αντίστροφη μέτρηση μέχρι την τελική συσκότιση του εγκεφάλου, μας επιτρέπει να καταλάβουμε πώς μπορούμε να κάνουμε μια ολόκληρη ζωή να ξετυλίγεται μέσα σε μόλις δέκα λεπτά.

Αφιερώνετε πολλές σελίδες σ' αυτό το παράξενο μέρος της Ιστανμπούλ, το νεκροταφείο των εγκαταλελειμμένων, στο Kylios...

Πριν από μερικά χρόνια, βρέθηκα εκεί τυχαία και θέλησα να μάθω ποιοί ήταν θαμμένοι εκεί. Εκ των προτέρων, κανείς δεν μπορεί να το ξέρει, γιατί κανένα όνομα δεν αναγράφεται στους τάφους. Και ακάλυψα ότι υπήρχαν εκεί όλοι οι αποκλεισμένοι, οι παρίες, όλοι εκείνοι που τους είχε απαρνηθεί η οικογένειά τους και επομένως πολλοί ΛΟΑΤ, πολλοί άνθρωποι που έχασαν τη ζωή τους από το AIDS, πόρνες, πρόσφυγες, μωρά που πέθαναν πάνω στη γέννηση, όλοι όσοι θεωρούνται απόβλητα της κοινωνίας στην Τουρκία. Είναι ένα πολύ θλιβερό μέρος όπου αναφέρονται μόνο αριθμοί. Ήθελα να κάνω το ανάποδο, να μεταβάλω απλούς αριθμούς σε ανθρώπους, να πω ότι οι άνθρωποι που θάφτηκαν εκεί είναι ίσως αποδιωγμένοι, αλλά σε καμία περίπτωση εγκαταλελειμμένοι.

Το μυθιστόρημά σας διαδραματίζεται σε ένα περιβάλλον με πόρνες. Είχατε κάνει έρευνες γι' αυτό το περιβάλλον;

Σαν μυθιστοριογράφος, πάντα προσπάθησα να δώσω φωνή σε όσους την έχασαν κατόπιν εξαναγκασμού. Για τις πόρνες, δεν ήταν εύκολο, επειδή είναι εντελώς αγνοημένες σε αυτή τη χώρα. Ήθελα επίσης να δείξω πόσο εύκολο είναι να είσαι αποκλεισμένος σε μια χώρα όπου η δημοκρατία δεν υπάρχει. Μέσα σε ένα δευτερόλεπτο, από τη στιγμή που γίνεσαι διαφορετικός από τους άλλους, η ζωή σου θα αλλάξει.

Μιλάτε επίσης πολύ επικριτικά για την θρησκεία.

Ναι, όταν είναι οργανωμένη, δομημένη, πατριαρχική, όταν στερείται ανθρωπισμό. Σε ένα καταπιεστικό θρησκευτικό περιβάλλον, δεν υπάρχει χώρος για την ελευθερία της γυναίκας. Η Τουρκία έχει κάνει πολλά βήματα πίσω σε αυτό το επίπεδο.

Έχετε μία διφορούμενη σχέση με την Ιστανμπούλ, μία πόλη που φαίνεται να λατρεύετε και να μισείτε ταυτόχρονα...

Είναι μια δύσκολη πόλη για τους συγγραφείς, αλλά και για τις γυναίκες επειδή δεν υπάρχει ελευθερία σκέψης. Οι δρόμοι και ο δημόσιος χώρος ανήκουν στους άνδρες, αλλά η ουσία της πόλης είναι θηλυκή. Είναι ένα πολύπλοκο μέρος, γεμάτο από ουλές, πληγές, σιωπές και ιστορίες. Έχει πολύ μεγάλη ιστορία πίσω της κι ωστόσο δεν έχει μνήμη. Ως συγγραφέας, ήθελα να αναβιώσω αυτή τη μνήμη. Διηγώντας τις τραγωδίες που συνέβησαν στους δρόμους της, τους ανθρώπους που είναι θαμμένοι στα νεκροταφεία της. Η Ιστανμπούλ είχε πάντα μια πολύ θηλυκή ενέργεια, γι' αυτό θα ήταν καλό να ξαναβρούν οι γυναίκες τη θέση τους στο δημόσιο χώρο. Αλλά η τουρκική κοινωνία είναι πολύ σεξιστική, πολύ ομοφοβική. Ζω στο Λονδίνο εδώ και έντεκα χρόνια και μου είναι όλο και πιο δύσκολο να επιστρέψω στην Ιστανμπούλ. Το Λονδίνο έχει γίνει το σπίτι μου. Πιστεύω στις πολυπολιτισμικές σχέσεις, ακόμη και αν παραμένει κανείς συνδεδεμένος με τον δικό του πολιτισμό. Είμαι Ευρωπαία από επιλογή και λόγω των αξιών μου. Αλλά αισθάνομαι κυρίως πολίτης του κόσμου.

Μπορείτε να επιστρέψετε στην Τουρκία; Πώς σας αντιμετωπίζουν εκεί;

Οι αρχές, άσχημα. Με κατηγορούν για πορνογραφία. Την περασμένη άνοιξη, η αστυνομία εισέβαλε στον εκδότη μου για να κατασχέσει τα βιβλία μου. Το πιο λυπηρό είναι ότι αυτά συμβαίνουν σε μια χώρα όπου υπάρχει πραγματικό πρόβλημα με τη βία κατά των παιδιών και των γυναικών. Αντί να βοηθήσουν τα θύματα, οι αρχές παρενοχλούν όλους εκείνους που σημαίνουν συναγερμό. Η ζωή γίνεται όλο και πιο δύσκολη εκεί για τους συγγραφείς.

Βιβλία της Ελίφ Σαφάκ σε ελληνική μετάφραση:

Απόκρυφο, εκδόσεις Εξάντας (2006)

Μπονμπόν Παλάς, εκδόσεις Εξάντας (2007)

Οι Καθρέφτες της Πόλης, εκδόσεις Νέα Σύνορα Α. Α. Λιβάνη (2007)

Το Μπάσταρδο της Κωνσταντινούπολης, εκδόσεις Νέα Σύνορα Α. Α. Λιβάνη (2007)

Οι 40 κανόνες της Αγάπης, Εκδόσεις Παπαδόπουλος (2012)

ΜΤΦ. Σ.Σ.

